

“พระด็อกเตอร์” เป็นพระหรือเป็นด็อกเตอร์?

อภิชนา ฤกษ์ชัย*

บทนำ

คำว่า “ด็อกเตอร์” (Doctor) เป็นทับศัพท์ในภาษาไทย เป็นคำที่เกิดจากการสื่อสารข้ามวัฒนธรรม (Cross - Cultural Communication) กล่าวคือ การที่เราจะรับถ้อยคำภาษาอื่นมาใช้เป็นทับศัพท์ได้นั้น ย่อมต้องเป็นผลจากการที่คนในสังคมมีปฏิสัมพันธ์ต่อคนสังคมอื่น ๆ เพื่อแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ ซึ่งกันและกัน แล้วนำไปปรับใช้ในกลุ่มของตน คำว่าด็อกเตอร์นี้เป็นศัพท์ทางวิชาการ หมายถึง วุฒิการศึกษาสูงสุด เป็นภาษาต่างประเทศตามแบบอย่างและแนวทางการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษา ของไทยที่ได้รับอิทธิพลจากยุโรปตะวันตก

เมื่อได้ยินคำว่า “พระด็อกเตอร์” คนทั่วไปก็เข้าใจตรงกันว่าเป็นพระที่ผ่านกระบวนการการศึกษา ทางโลกจนถึงระดับดุสิตบัณฑิตหรืออาจเป็นฆราวาสที่จบปริญญาเอกแล้วอุปสมบทเป็นพระภายหลังก็ได้ แต่ในรอบหลายปีที่ผ่านมา มีผู้บางท่านแสดงความเห็นว่าไม่ควรใช้คำนี้เรียกขานพระและไม่ควรเขียนดร. นำหน้าชื่อพระ แต่แล้วก็ไม่ค่อยมีเสียงสะท้อนกลับ โดยคนทั่วไปอาจไม่ทราบเหตุผลที่แท้จริงและยังติดกับ คำนิยมที่ว่าใคร ๆ จบปริญญาเอกก็ให้เกียรติเรียกว่า ด็อกเตอร์ ให้สมกับภูมิรู้ที่ร่ำเรียนมา เมื่อพระ รับปริญญาเอกแล้วจะเรียกพระด็อกเตอร์กันบ้างจะเป็นไร และอาจมีคำถามในใจเพิ่มอีกว่าการที่ถามว่า เป็นพระหรือเป็นด็อกเตอร์ นั้นหมายความว่าอย่างไร

คงไม่มีพุทธศาสนิกชนผู้ใดเรียกพระในพระพุทธศาสนาว่า “บาทหลวง” เพราะเป็นคำเรียกบุคลากร ของศาสนาอื่น ดังนั้น หากคนไทยทราบประวัติเชิงลึกของคำว่าด็อกเตอร์ทั่วกันว่าเดิมเป็นคำใช้เรียก บาทหลวงในสังคมตะวันตกมาก่อนก็คงไม่มีใครกล้าเขียนดร. นำชื่อพระหรือกล้าเรียกพระด้วยทับศัพท์คำ นี้เช่นกัน ถึงแม้จะรับมาใช้เพียงแค่ว่าในความหมายด้านการศึกษาก็ตาม

สิ่งที่กล่าวถึงมานี้มิใช่ประเด็นน่าสนใจแต่เป็นประเด็นที่น่าตกใจ เพราะเป็นความทับซ้อนทางศาสนา ในเชิงภาษาที่ส่งผลต่อศรัทธาชาวพุทธ ภาพลักษณ์ที่คนในสังคมอื่นมองและความมั่นคงของพระพุทธศาสนา วันนี้เราจึงต้องตระหนักถึงความสำคัญของการสื่อสารข้ามวัฒนธรรมให้มากขึ้น โดยเฉพาะเรื่องถ้อยคำ ภาษาต่างประเทศที่นำมาใช้กับพระต้องรู้ที่มาของคำว่า “ด็อกเตอร์” โดยละเอียด ตลอดจนบริบท

* อาจารย์ประจำหน่วยวิทยบริการคณะสังคมศาสตร์ มจร. เพชรบุรี

ทางวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้อง เช่น ชุตครุยกับชาวพุทธ เป็นต้น และช่วยกันหาทางปรับเปลี่ยนหรือ
ชูประเด็นขึ้นให้ผู้มีบทบาทหลักทางด้านภาษาในสังคมไทยได้กำหนดวิธีใช้คำนี้ให้เหมาะสม และเพื่อมิให้
เกิดเหตุกับคำหรือสิ่งอื่น ๆ ที่อาจจำเป็นต้องรับมาอีกในภายหน้า

พุทธศาสนิกชนกับการสื่อสารข้ามวัฒนธรรม

มนุษย์เป็นสัตว์สังคมที่ต้องพึ่งพาอาศัยกัน ต้องมีการติดต่อระหว่างสังคมเพื่อถ่ายทอด เผยแพร่
และแลกเปลี่ยนข้อมูลกันทุกด้าน ไม่ว่าจะเป็นการเมือง การพาณิชย์ การศึกษา เทคโนโลยี ศาสนา ศิลปะ
ดนตรี ฯลฯ ให้เกิดความเจริญในกลุ่มของตน การสื่อสารข้ามวัฒนธรรม หรือ **Cross - Cultural
Communication** จึงเป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลาไม่ว่ายุคสมัยใด เพราะการที่คนในสังคมหนึ่ง
จะสามารถเข้าใจหรือต้องการถ่ายทอดสิ่งใดให้คนในสังคมต่างถิ่นต่างวัฒนธรรมได้นั้น จะต้องมีการเรียนรู้
ภาษาเพื่อสื่อสารกันเสียก่อนตัวอย่างเช่น “กล้องถ่ายรูป” เป็นสิ่งประดิษฐ์ที่เกิดขึ้นครั้งแรกในทวีปยุโรป
ซึ่งตรงกับสมัยล้นเกล้ารัชกาลที่ ๓ คนไทยรับเทคโนโลยีนี้มากก็ต้องศึกษาวิธีใช้งานให้เป็นโดยอาศัยการแปล
คำเฉพาะที่ใช้สำหรับวงการถ่ายภาพนั้นมีจำนวนมาก อาทิ การชดเชยแสง (**exposure**) ช่องมองภาพ
(**viewfinder**) ชัตเตอร์ (**shutter**) เลนส์ (**lens**) โฟกัส (**focus**) เป็นต้น จากตัวอย่างจะเห็นได้ว่า เรามิได้
รับเฉพาะความรู้จากต่างประเทศเพียงอย่างเดียว แต่ยังรับถ้อยคำมาเป็นทับศัพท์ มาใช้โดยตรงในภาษา
ของเราด้วย

เมื่อการสื่อสารข้ามวัฒนธรรมอยู่รอบตัวเรา อีกทั้งมีบทบาทและทวีความสำคัญยิ่งขึ้นในโลกปัจจุบัน
เช่นนี้ นอกจากผู้ที่เป็พุทธศาสนิกชนต้องพิจารณาสิ่งที่รับมานั้นว่าขัดกับขนบประเพณี ความเชื่อ
และคำสอนขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าหรือไม่ยังต้องคำนึงเรื่องการใช้ถ้อยคำภาษาต่างประเทศ
ที่รับมาพร้อมกันนั้นด้วย ตามปกติแม้สังคมไทยจะมีได้ใช้หลักธรรมทางศาสนาเป็นกฎหมายเหมือน
บางประเทศ แต่ธรรมะคือบรรทัดฐานในใจของชาวพุทธอยู่แล้วที่จะใช้ประเมินได้ว่าสิ่งใดเหมาะสมเพียงใด
ตัวอย่างของผู้มีหน้าที่โดยตรงเช่น การที่กรมส่งเสริมวัฒนธรรมไม่อนุญาตให้ฉายภาพยนตร์ต่างประเทศ
บางเรื่องที่มีเนื้อหามันเหม่อศีลธรรม การที่กรมศุลกากรห้ามนำเข้าสินค้าบางประเภทที่ขัดกับค่านิยม
อันดีงามของสังคม เป็นต้น ส่วนด้านภาษานั้น ภาษาไทยมีทำเนียบภาษา (**Register**) สำหรับพระภิกษุ
ที่ชาวบ้านเรียกง่าย ๆ ว่า “ภาษาพระ” อยู่มากมาย เช่น อาตมา (สรรพนามบุรุษที่ ๑ แทนตัวผู้พูดที่เป็น
พระ) สรงน้ำ (อาบน้ำ) ฉันทดาหาร (กินข้าว) จำวัด (นอน) อาพาธ (ป่วย) มรณภาพ (ตาย) ฯลฯ
เป็นชุดถ้อยคำ ซึ่งหน้าที่ชาวพุทธในเบื้องต้นจะต้องใช้ให้เป็นและหากแปลก็ควรแปลให้ถูก ในทำนอง
เดียวกัน สังคมอื่น ๆ ต่างก็มีถ้อยคำที่ใช้เฉพาะในศาสนาที่ตนนับถือเช่นกัน ดังนั้น คำใดที่มาจากกา
แลกเปลี่ยนวัฒนธรรม เราจำเป็นต้องตรวจสอบให้กระจ่าง เพราะบางคำดูเพียงผิวเผินมีความหมายธรรมดา
ทั่วไป แต่อาจมีความหมายแฝง ความหมายนัยประหวัด หรือกำเนิดจากต่างศาสนาที่ไม่สอดคล้องกับบริบท
สังคมพุทธของไทย

พุทธศาสนิกชนควรระมัดระวังคำที่มาจาก การสื่อสารข้ามวัฒนธรรม โดยเฉพาะคำที่นำมาใช้กับพระ ให้เป็นพิเศษ เพราะพระภิกษุเปรียบดังสัญลักษณ์ของพระพุทธศาสนาประการหนึ่ง แม้การใช้คำ ไม่เหมาะสมก็ส่งผลถึงภาพลักษณ์ไปจนถึงความมั่นคงของศาสนา ทุกวันนี้ก็มีคนบางกลุ่มใช้ทฤษฎี การสื่อสารข้ามวัฒนธรรมมาเป็นกลยุทธ์ในการครอบงำพระพุทธศาสนาโดยที่คนในสังคมไม่รู้ตัวอยู่แล้ว เช่น ศาสนาพุทธในประเทศไทยมีคำว่า หลวงพ่อ หลวงพี่ หลวงน้า เจ้าอาวาส ฯลฯ ซึ่งเป็นคำเรียกเฉพาะ “พระ” (ผู้สืบทอดคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า) แต่กลับถูกนำมาใช้กับ “นักบวช” (ผู้ที่มีได้ครองบ้านเรือน มีครอบครัวเช่นเดียวกับคนธรรมดาทั่วไป) ในศาสนาของตนด้วยเจตนาใช้ตัวภาษาเป็นเครื่องมือในการกลืน พระพุทธศาสนาของเรา เป็นต้น ในยุคโลกาภิวัตน์นี้พระสงฆ์ย่อมต้องมีปฏิสัมพันธ์กับสังคมมากขึ้น จึงต้องพบกับทับศัพท์ภาษาต่างประเทศไม่ต่างจากชราวาส หากคำต่างประเทศที่รับมามีความหมายทั่วไป ใช้กับเรื่องทั่วไปก็มีใช้ปัญหา แต่ถ้าใช้กับพระภิกษุโดยตรงดังเช่นคำว่า “ด็อกเตอร์” หรือกับเรื่องเกี่ยวกับ ศาสนา พุทธศาสนิกชนไทยจำเป็นต้องศึกษาประวัติและความหมายของคำนั้น ๆ โดยละเอียด เพื่อป้องกัน มิให้คำที่มาจากศาสนาหรือคติความเชื่ออื่นมาแทนที่โดยรู้เท่าไม่ถึงการณ์และมีให้ใครนำมาเป็นประเด็น โจมตีได้

พระภิกษุกับคำว่า “ด็อกเตอร์”

ด็อกเตอร์ มีรากศัพท์จากภาษาละติน โดยเป็นคำนามที่มาจากกริยา *docere* ซึ่งแปลว่าสอน ทวีปยุโรปใช้คำนี้มานานตั้งแต่เริ่มก่อตั้งสถาบันอุดมศึกษาในยุคกลาง (*Middle Ages*) และแพร่หลาย ไปทั่วโลก สำหรับภาษาอังกฤษนั้นในปัจจุบัน ด็อกเตอร์เป็นคำนำหน้าชื่อของผู้สำเร็จการศึกษาระดับ ดุษฎีบัณฑิต รวมทั้งแพทย์และทันตแพทย์ (*Longman 2002 : 383*) แต่สำหรับประเทศไทยใช้เฉพาะ ในความหมายของผู้สำเร็จปริญญาตรีบัณฑิตเท่านั้น กล่าวได้ว่าด็อกเตอร์เป็นคำหนึ่งที่มาจากการสื่อสาร ข้ามวัฒนธรรมและใช้ในภาษาไทยเป็นเวลาไม่ถึงร้อยปี เพราะมหาวิทยาลัยแห่งแรกของไทยตามแบบ การศึกษาชั้นสูงสากลเพิ่งจะมีขึ้นสมัยรัชกาลที่ ๖

คำว่า “พระด็อกเตอร์” เป็น “ปัญหาทางภาษา” ที่อาจกลายเป็น “ปัญหาทางศาสนา” อันเกิดจาก ความไม่รู้ ผู้ใดจบปริญญาเอกก็ยกย่องเรียกด็อกเตอร์ตามค่านิยมสากลที่รับมา แม้จะมีน้อยคนนักทราบ ว่า เดิมคำนี้มีที่มาจากศาสนาอื่น และมีได้ทราบลึกในรายละเอียดว่าเคยเป็นคำเรียก “บาทหลวง” ก็ยังจะพอ อนุโลมได้เพราะส่วนใหญ่เป็นกรณีนำมาใช้กับชราวาสและเป็นเรื่องทางโลก แต่เมื่อพระภิกษุผู้เป็นสมาชิก หนึ่งของสังคมเข้ารับการศึกษาในสถาบันการศึกษาต่าง ๆ จบปริญญาเอกแล้ว จะนำคำที่มีความหมาย ต่างบุคคลต่างศาสนาเช่นคำนี้มาใช้กับพระบ้างนั้นนับเป็นการไม่สมควร สาเหตุที่เป็นดังนี้แน่นอนมิใช่เจตนา แต่เป็นเพราะความไม่รู้ ไม่ได้ตรวจสอบที่มา มองข้ามเห็นเป็นเรื่องไกลตัวหรือรู้แต่ต้องการให้เป็นแบบสากล หรือรู้แต่อาจมิได้คิดเชื่อมโยงว่า “พระ+ด็อกเตอร์” จะกลายเป็นประเด็นทางภาษาหรือศาสนาได้อย่างไร

๑. ประวัติของคำว่า "ต็อกเตอร์"

เมื่อประเทศไทยพัฒนาหลักสูตรการศึกษาให้เป็นสากล การที่จะเข้าใจความหมายเชิงประวัติของคำว่าต็อกเตอร์ที่รับมาพร้อมกันได้นั้น เราจะต้องพิจารณาถึงกำเนิดและพัฒนาการของมหาวิทยาลัยตะวันตกตามสภาพสังคมและวัฒนธรรมสมัยนั้นด้วย

คำว่า ต็อกเตอร์ กำเนิดจากสถาบันอุดมศึกษาในยุโรปยุคกลาง จริงอยู่ที่มหาวิทยาลัยแห่งแรกของโลกคือมหาวิทยาลัยนาลันดา (Nalanda University) แห่งรัฐพิหาร ประเทศอินเดีย อันเป็นศูนย์กลางการศึกษาทางพระพุทธศาสนาที่ยิ่งใหญ่มีทั้งพระและฆราวาสเดินทางมาเรียนจากหลายแห่ง เช่น จีน ญี่ปุ่น เอเชียกลาง สุมাত্রา ชวา ทิเบต และมองโกเลีย แต่ก็กลับสิ้นสุดลงด้วยการถูกเผาทำลายของสงครามเติร์ก หลังจากเกิดมหาวิทยาลัยนาลันดาในราว ๖ ศตวรรษประมาณพ.ศ. ๑๖๕๐ ดินแดนตะวันตกจึงได้มีมหาวิทยาลัยแห่งแรกเกิดขึ้น ได้แก่ มหาวิทยาลัยปารีส (University of Paris) ประเทศฝรั่งเศส โดยเป็นผู้นำการขยายตัวการศึกษาทางยุโรปเหนือ และมหาวิทยาลัยโบโลญา (University of Bologna) ประเทศอิตาลี ในยุโรปทางใต้ สองมหาวิทยาลัยนี้เป็นแม่แบบการศึกษาชั้นสูงสากลที่แพร่หลายไปทั่ว รวมถึงประเทศไทย ซึ่งเราต้องไม่ลืมความต่างทางวัฒนธรรมว่า ในเวลานั้นมหาวิทยาลัยเหล่านี้ดำเนินการเรียนการสอนโดยบาทหลวงของสถาบันศาสนาซึ่งขณะนั้นมีอิทธิพลทั่วดินแดนยุโรปแทนที่อารยธรรมกรีกและโรมันที่เพิ่งล่มสลายก่อนหน้านั้นได้ไม่นาน

มหาวิทยาลัยในตะวันตกพัฒนามาจากโรงเรียนมหาวิหาร (Cathedral School) ซึ่งได้รับการสนับสนุนจากบิชอปในแต่ละอาณาเขต ต่อมาได้เพิ่มรายวิชาให้ทันสมัยเพื่อสนองต่อความต้องการ อาชีพ แพทย์ศาสตร์ นิติศาสตร์ และเทววิทยาซึ่งสามารถดึงดูดนักศึกษาและคณาจารย์ต่าง ๆ มาจากทั่วยุโรป และเรียกชื่อใหม่เป็นภาษาละตินว่า "Studium Generale" (สเตอดิอุม เยนเนอราล) อันหมายถึง สถาบันการศึกษาเปิดให้แก่นักศึกษาทั่วไปไม่จำกัดเฉพาะผู้มีถิ่นฐานในเขตนั้น และมีอาจารย์ผู้สอนได้มากกว่าหนึ่งคน การบริหารงานภายในมหาวิทยาลัยใช้หลักเดียวกับบริหารองค์กร (Guild) และมีชื่อเรียกว่า "Universities" หรือยูนิเวอร์ซิตีของนักศึกษาและคณาจารย์เดิม คำนี้ใช้เรียกองค์กรต่าง ๆ เพราะหมายถึงสมาคมผู้มีความสนใจหรือประกอบอาชีพร่วมกันเพื่อรักษาผลประโยชน์ของกันและกัน องค์กรการค้าและช่างฝีมือต่างก็เรียกตนเองด้วยคำนี้ แต่ต่อมาถูกใช้เฉพาะองค์กรนักศึกษาและอาจารย์เท่านั้น จนในที่สุดจึงกลายเป็นศัพท์เฉพาะกลุ่มชุมชนนักศึกษา (Academic Community)

ตำแหน่ง "ต็อกเตอร์" เกิดขึ้นครั้งแรกเพื่อเป็นสัญลักษณ์สำหรับ "อาจารย์ผู้มีสิทธิ์สอน" ในมหาวิทยาลัยยุคกลางโดยทั่วไปมหาวิทยาลัยสมัยกลางมีลักษณะเป็น "โรงฝึกหัดครู" ที่นำเอาระบบองค์กร (Guild) ซึ่งเป็นระเบียบในการฝึกหัดช่างฝีมือมาเป็นระเบียบในการฝึกหัดนักการศึกษา อนันต์ชัยเลาะห์พันธ์ (๒๕๒๖ : ๔-๖) ได้อธิบายการเรียนการสอนในสมัยนั้นไว้ว่า นักศึกษาใหม่ที่เข้ามาศึกษา

ต้องผ่านการทดสอบความสามารถการใช้ภาษาละตินซึ่งถือว่าเป็นภาษาหนังสือและเป็นสื่อกลางการเรียนการสอน และเรียนศาสตร์พื้นฐาน (Trivium ประกอบด้วย ไวยากรณ์ ศิลปะ การพูดและตรรกวิทยา) เป็นเวลา ๔-๕ ปีจึงจะได้เลื่อนฐานะเป็น “Bachelor of Arts” จากนั้นศึกษาวิชาเบื้องต้นขั้นสูง (Quadrivium ประกอบด้วยคณิตศาสตร์และดาราศาสตร์) ควบคู่กับวิชาปรัชญาแขนงต่าง ๆ ของอริสโตเติลอีก ๒-๔ ปี เมื่อจบหลักสูตรดังกล่าวจึงจะสอบเอาวุฒิปัตถการสอบได้แต่จะยังไม่ได้ตำแหน่งทางวิชาการเป็น “Master of Arts” จนกว่าจะผ่านพิธีรับปริญญาและเป็นเจ้าภาพจัดเลี้ยงรับรองแก่คณาจารย์และเพื่อนนักศึกษาทุกคน หากประสงค์จะศึกษาวิชาขั้นสูงต่อไปเพื่อเป็น “Doctor” ก็ทำได้โดยการเลือกวิชาขั้นสูงแขนงหนึ่งจากวิชาเทววิทยา นิติศาสตร์ หรือแพทยศาสตร์ กล่าวโดยสรุปคือ มหาวิทยาลัยในตะวันตกมีบาทหลวงเป็นอาจารย์สอนนักศึกษาซึ่งมีฐานะเป็นบาทหลวงเช่นกันเพื่อให้มีสิทธิ์ที่จะเป็นอาจารย์ผู้สอนต่อไปได้ โดยต้องผ่านตำแหน่ง “Bachelor of Arts” ก่อน จึงเรียนต่อเพื่อสอบเอาวุฒิปัตถการสอบ หลังจากรับตำแหน่ง “Master of Arts” แล้วจึงจะสามารถศึกษาวิชาขั้นสูงระดับ “Doctor” ดังนั้น ด็อกเตอร์ก็คือตำแหน่งของบาทหลวงที่ทำหน้าที่เป็นอาจารย์ผู้มีวุฒิการศึกษาสูงสุดนั่นเอง ซึ่งแม้ยุคสมัยจะเปลี่ยนไปที่ทั้งผู้สอนและผู้เรียนอาจไม่ใช่บาทหลวงกันแล้ว แต่คำนี้ก็ได้กลายเป็นคำนิยมใช้เรียกผู้ที่สำเร็จการศึกษาขั้นสูงสุดจนถึงปัจจุบัน

๒. คำว่า “ด็อกเตอร์” ในระบบการศึกษาไทย

สถาบันการศึกษาขั้นสูงในยุโรป มีประวัติความเป็นมายาวนานและวางรากฐานแพร่หลายในสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ ๔) และพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ ๕) ผู้ทรงพระปรีชาญาณจึงทรงริเริ่มส่งนักเรียนไทยไปเรียนในยุโรปเป็นจำนวนมากเพื่อกลับมาพัฒนาประเทศ พร้อมทั้งศึกษาดูงานการจัดการศึกษาแบบตะวันตกเพื่อนำมาปรับให้สอดคล้องกับสภาพสังคมไทย โดยทั้งสองพระองค์ทรงเข้าพระราชหฤทัยถึงรูปแบบและวิธีการจัดการศึกษาระดับมหาวิทยาลัยในยุโรปเป็นอย่างดีว่าเกิดจากการศึกษาของเหล่าบาทหลวงมาก่อน แนวทางการจัดตั้งมหาวิทยาลัยในประเทศไทยจึงนำพระภิกษุในพุทธศาสนามาเป็นแกนกลางบ้าง โดยเริ่มจากการจัดสถาบันการศึกษาสำหรับพระภิกษุซึ่งต่อมากลายเป็นมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยและมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และสถาปนาจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยขึ้นก่อนเป็นแห่งแรก ซึ่งตรงกับสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ ๖) และสถาบันการศึกษาอื่น ๆ ก็พัฒนาขึ้นเป็นมหาวิทยาลัยตามแนวคิด สเตอดิอุม เยนเนอราล อีกมากมาย แบ่งเป็น ๓ ระดับจนถึงด็อกเตอร์เช่นเดียวกัน

ระบบการศึกษาไทย ณ วินาทีเกิดจากการสื่อสารข้ามวัฒนธรรม เมื่อประเทศไทยปรับแนวทางการศึกษาระดับอุดมศึกษาให้มีความทันสมัยทัดเทียมกับอารยประเทศบ้าง “กำแพงเวลา” กลับเป็นเครื่องกั้นมิให้เราทราบว่า เดิมทีบาทหลวงเป็นผู้จัดการเรียนการสอนในมหาวิทยาลัยในทวีปยุโรป

มาโดยตลอด เนื่องจากปัจจุบันทั้งอาจารย์ผู้สอนและนักศึกษาผู้เรียนก็เป็นคนธรรมดาทั่วไปไม่ได้เหมือนสมัยแรกและแม้คำว่า “ด็อกเตอร์” หรือศัพท์วิชาการอื่น ๆ ซึ่งมีที่มาจากแวดวงศาสนาดังกล่าวจะยังคงใช้สืบทอดอยู่และพ้องถึงประวัติศาสตร์ในตัวเองซึ่งชาวยุโรปเจ้าของภาษาทราบดี แต่ “กำแพงภาษา” ก็ยังปิดกั้นมิให้เราผู้ต่างวัฒนธรรมเข้าใจความหมายต่าง ๆ ของคำได้ทั้งหมดมิเช่นนั้นเราคงมีอาจนำมาเรียกพระที่จบปริญญาเอกอย่างยกย่องด้วยคำนี้เช่นเดียวกับฆราวาสได้ไม่ ในฐานะพุทธศาสนิกชนจึงจำเป็นต้องร่วมกันหาทางปรับเปลี่ยนเรื่องนี้หากทุกคนตระหนักรู้ที่มาที่ไปของคำว่าด็อกเตอร์อย่างชัดเจนทั้งหมดก็คงมีคำตอบในใจอยู่แล้วว่า สมควรหรือที่จะนำมาใช้กับพระสงฆ์ในพระพุทธศาสนา? เป็นทั้งประเด็นทางภาษาและทางศาสนาใช่หรือไม่? แล้วจะทำอย่างไรต่อไป?

เมื่อพระเขียนชื่อ...เมื่อเขียนชื่อพระ...

ธรรมชาติของภาษาย่อมมีการถ่ายทอดแลกเปลี่ยนระหว่างกลุ่มสังคม บางครั้งเรายืมภาษาเขามาใช้ บางครั้งเขาเรียนรู้ภาษาของเรา ชาวต่างชาติเจ้าของภาษาจะมีความเห็นอย่างไรหากได้ยินและสามารถเข้าใจที่เราเรียกพระผู้สำเร็จคุณวิบัติดีต่ออย่างสบายปากว่า “พระด็อกเตอร์” หรือเขียนชื่อฉายานำหน้าด้วย “ดร.”

ในทางภาษาศาสตร์นั้นภาษาเป็นสิ่งสมมติ เป็นเรื่องของการตกลงกันในสังคม (จรัญวิไล จรุงโรจน์ ๒๕๕๐ : ๑๖) กล่าวคือ กลุ่มสังคมต่างกันเรียกสิ่ง ๆ เดียวกันด้วยถ้อยคำต่างกัน เช่น ผู้ให้กำเนิด “แม่” เป็นคำภาษาไทยที่ชาวไทยใช้ บาลีใช้คำว่า “มารดา” ส่วนคำว่า “mother” เป็นคำภาษาอังกฤษที่ชาวอังกฤษและผู้พูดภาษาอังกฤษทั่วโลกใช้ สำหรับชาวฝรั่งเศสใช้คำว่า “la mere” ขณะที่ชาวเยอรมันและชาวอิตาลีใช้คำว่า “mutter” และ “madre” ตามลำดับเป็นต้น สำหรับในทางธรรมนั้น ภาษาก็เป็นสิ่งสมมติเหมือนกันแต่สมมติในที่นี้คือ “สมมติบัญญัติ” จริง ๆ แล้วพระปฏิบัติผู้เคร่งในศีล หมั่นเจริญสมาธิ และมุ่งละชีวิตทางโลกจะไม่สนใจว่าใครจะเรียกท่านอย่างไร ไม่สนใจว่าจะมีสมณศักดิ์สูงแค่ไหน ต้องมีตำแหน่งทางวิชาการที่เรียกว่าด็อกเตอร์มารับรองด้วยหรือไม่ ฯลฯ เพราะสิ่งเหล่านี้คือสมมติทางโลก แต่จุดหมายหลักคือพระนิพพาน อย่างไรก็ดี หน้าที่ของพระอีกประการหนึ่งคือการต่ออายุพระศาสนา พระในปัจจุบัน จึงมีบทบาทด้านการพัฒนาสังคมและเข้าสู่กระบวนการการศึกษาทางโลก เพื่อใช้ธรรมะผสมผสานกับความรู้และเทคโนโลยีมาช่วยเผยแผ่ศาสนาให้ทันกับยุคสมัยที่เปลี่ยนไป เมื่อพระยังคงต้องสัมพันธ์กับสมมติบัญญัติทางโลกอยู่เช่นนี้ ดังนั้นการที่พระถูกเรียกว่า “ด็อกเตอร์” ซึ่งเคยใช้เรียกนักบวชศาสนาอื่นมาก่อนย่อมต้องส่งผลอย่างน้อยก็ต่อภาพลักษณ์ของพระศาสนา แม้จะเกิดจากความไม่เจตนา และใช้ในความหมายทางวิชาการก็ตามเป็นคำสั้น ๆ เพียงสองพยางค์ที่มีความเสี่ยงต่อพระศาสนา หากมีผู้จ้องไปต่อเติมในทางเสื่อม

“พระต็อกเตอร์” เป็นพระหรือเป็นต็อกเตอร์?

คำว่า “พระต็อกเตอร์” เป็นเพียงภาษาพูด (Spoken Language) เป็นบุรุษที่ ๓ กล่าวถึงพระผู้สำเร็จคุณวุฒิบัณฑิต มักใช้เรียกกันเองในหมู่คณะเพื่อยกย่องภูมิความรู้เหมือนกับที่ใช้เรียกคนจบปริญญาเอกทั่ว ๆ ไป ซึ่งชาวพุทธผู้ใดตระหนักถึงที่มาก็คงเลี่ยงการกล่าวคำนี้ได้ไม่ยาก แต่สำหรับเอกสารต่าง ๆ ที่ต้องใช้ภาษาทางการ (Formal Language) และมีรูปแบบเป็นมาตรฐานนั้นปัจจุบันนิยมเขียน “ดร.” นำหน้าชื่อหรือหากเป็นพระที่พบในหลาย ๆ ครั้งก็เขียนนำหน้าชื่อพระ ทั้งนี้โดยเฉพาะกับพระสงฆ์แล้วนั้นเป็นเรื่องไม่สมควรยิ่งด้วยเหตุผลต่อไปนี้

๑. คำว่า ต็อกเตอร์ เดิมเป็นคำที่มีกำเนิดจากศาสนาอื่นดังรายละเอียดที่ได้กล่าวมาข้างต้น ไม่มีเหตุใด ๆ ที่จะต้องใช้คำจากต่างศาสนาเช่นนี้มานำหน้าชื่อ “พระภิกษุผู้เจริญ” แห่งพระพุทธศาสนา

๒. เมื่อพระสงฆ์ไทยมีสมณศักดิ์ซึ่งเป็นนามพระราชทาน ก็ถือเป็นเกียรติสูงสุดไม่ต้องมีคำใดนำหน้าอีก สมณศักดิ์ คือ บรรดาศักดิ์หรือยศที่พระมหากษัตริย์พระราชทานแก่พระสงฆ์ผู้ประพฤติดี ประพฤติชอบให้ดำรงมั่นอยู่ในสมณเพศ เพื่อเป็นกำลังสืบทอดพระพุทธศาสนาและเพื่อการปกครองคณะสงฆ์เป็นไปโดยเรียบร้อย เป็นระบบเก่าแก่ที่มีใช้มาตั้งแต่สุโขทัยในรัชสมัยของพระมหาธรรมราชาลิไท หลายคนไม่ทราบว่าการเขียนชื่อพระโดยละสมณศักดิ์นั้นเป็นการกระทำผิดกฎหมาย และการเขียนดร. หรือคำใด ๆ นำหน้าก็ไม่จำเป็น

๓. ตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการใช้ตำแหน่งทางวิชาการเป็นคำนำหน้านาม พ.ศ. ๒๕๓๖ มีได้กำหนดให้ใช้ ดร. ในทะเบียนราษฎรและในหนังสือราชการเหมือนกับตำแหน่งทางวิชาการอื่น ๆ อาทิ ผศ. (ผู้ช่วยศาสตราจารย์), รศ. (รองศาสตราจารย์) และ ศ. (ศาสตราจารย์) แม้ปัจจุบันจะมีการใช้ “ดร.” เป็นคำนำหน้าชื่ออย่างกว้างขวาง แต่จริง ๆ แล้วคำนี้เป็นเพียง “คำแสดงวุฒิการศึกษา” ซึ่งประเทศไทยยังไม่มีมีการรับรองในงานสารบรรณใด ๆ จากราชการ เหตุผลในข้อนี้สำหรับบรรณวาสน์สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาเอกเองก็ต้องพึงระวังให้มาก

สำหรับปริญญาเกิตติมศักดิ์นั้นก็เช่นกัน บางคนเมื่อได้รับปริญญาคุณวุฒิบัณฑิตเกิตติมศักดิ์แล้ว ก็มักใช้คำว่าต็อกเตอร์ (ดร.) นำหน้าชื่อ เพราะเข้าใจว่าตนผู้ซึ่งได้รับปริญญาคุณวุฒิบัณฑิตเกิตติมศักดิ์ (Honoray Degree) นั้นเหมือนกับคนที่เรียนจบปริญญาเอกจริง ๆ (Earned Degree) หรืออาจมีจุดประสงค์เพื่อประชาสัมพันธ์ชื่อเสียงให้แก่ตนเอง เพื่อหวังผลบางอย่าง ไม่ว่าจะทางธุรกิจ การเมือง การเพิ่มความน่าเชื่อถือหรือการมีหน้ามีตาในสังคม เป็นต้น ในทางกลับกันนั้นก็เป็นการแสดงออกถึงความไม่รู้หรือการเพิกเฉยกับระเบียบวิธีปฏิบัติงานราชการทั้งที่ในหลายประเทศการใช้ดร. นำหน้าชื่อของผู้ที่ได้รับปริญญาคุณวุฒิบัณฑิตเกิตติมศักดิ์ถือว่าเป็นเรื่องไม่เหมาะสม

ปัจจุบันหน่วยงานราชการบางแห่งที่ให้ความสำคัญและพยายามเลี่ยงการใช้ดร. นำหน้าชื่อพระอย่างชัดเจน ได้แก่ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยและมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ด้วยการเขียนวุฒิการศึกษาระดับคุณวุฒิบัณฑิตตลอดจนตำแหน่งทางวิชาการต่างๆของพระไว้หลังชื่อ-ฉายา ตัวอย่าง

อาทิ

พระพรหมบัณฑิต, ศ.ดร.

พระศรีคัมภีร์ญาณ, รศ.ดร.

พระเทพปริยัติเมธี, ผศ.ดร.

พระครูปริยัติกิตติธำรง, ผศ.ดร.

เป็นต้น

อย่างไรก็ดี การเขียนตราไว้ท้ายชื่อในกรณีที่ใช้กับพระภิกษุนี้ ทางราชการก็ยังมีได้ออกประกาศให้เป็นระเบียบแบบแผนเดียวกันทุกหน่วยงานทั่วประเทศ ดังนั้นหน่วยงานต่าง ๆ ที่มีอำนาจหน้าที่โดยตรงด้านภาษา ศาสนาและวัฒนธรรม เช่น ราชบัณฑิตยสถาน สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ หรือกระทรวงวัฒนธรรม ฯลฯ จึงควรร่วมกันหารือกำหนดแนวทางการใช้นี้อย่างจริงจัง และประกาศรับรองทางราชการ ซึ่งอาจเป็นวิธีเขียนไว้ท้ายชื่อเหมือนกับทั้งสองมหาวิทยาลัยข้างต้นก็ได้ หรืออาจมีวิธีอื่น ๆ อาทิ การแปลการบัญญัติศัพท์ใหม่ เป็นต้น สุดแต่ตามการพิจารณาเห็นสมควร

ที่จริงเรื่องนี้มิใช่แค่ปัญหาของพุทธศาสนิกชนไทยเพียงแห่งเดียว แต่ยังรวมถึงพุทธศาสนิกชนในแผ่นดินอื่นด้วย เพราะคำว่าด็อกเตอร์เป็นคำในวงวิชาการซึ่งแพร่หลายไปทุกที่ที่มีระบบการศึกษาแบบสากล ในทำนองเดียวกัน จึงเป็นไปได้ว่าพระภิกษุในประเทศอื่น ๆ ก็อาจเขียน Dr. นำหน้าชื่อเหมือนค่านิยมทั่วไปเช่นกันก็ได้ อย่างน้อยหลาย ๆ ครั้งก็ยังพบการเขียน Dr. ไว้หน้าชื่อพระจบปริญญาเอกที่เดินทางมาจากประเทศต่าง ๆ ในการประชุมชาวพุทธระดับโลกบางแห่ง ดังนั้น ในขั้นแรกเราควรสร้างอัตลักษณ์ของเราเองเสียก่อน ก่อนที่ใครจะมองเป็นจุดอ่อน พร้อมทั้งประชาสัมพันธ์แก่พุทธศาสนิกชนที่อาศัยอยู่ในประเทศอื่น ๆ มิให้มองข้ามปัญหานี้ไป

วัฒนธรรมชุดครุย (ชุดใคร?)

เมื่อกล่าวถึงการศึกษาแบบสากล สิ่งที่เราหมกมุ่นถึงร่วมด้วยคือการรับปริญญา เพราะผู้ที่สำเร็จการศึกษาชั้นสูงนับตั้งแต่ระดับปริญญาตรีขึ้นไปจนถึงระดับด็อกเตอร์ย่อมมีสิทธิ์เข้าร่วมพิธีประสาทปริญญาบัตร มีโอกาสสวมชุดครุย และเมื่อพูดถึงชุดครุยคนทั่วไปในปัจจุบันก็จะบอกว่าเป็นชุดของบัณฑิตหรือบางคนอาจเรียกง่ายกว่านั้นว่าชุดรับปริญญา

การแต่งกายเป็นวัฒนธรรมอย่างหนึ่งของแต่ละชนชาติ เสื้อผ้าของคนคนหนึ่งสามารถเล่าเรื่องราวได้มากมาย ชุดบางชุดบอกเชื้อชาติของผู้ใส่ บอกยุคสมัย บอกถึงสภาพดินฟ้าอากาศในพื้นที่ของผู้สวมใส่ได้ บางชุดบอกสถานภาพทางสังคม หรือแม้กระทั่งอุปนิสัยใจคอ ฯลฯ แล้ว “ชุดครุย” (แบบฝรั่ง) ที่บัณฑิตต่างเฝ้ารอที่จะใส่ในวันรับปริญญานั้นจริง ๆ คือชุดใคร? การออกแบบใส่แล้วคล้องตัวหรือตัดเย็บด้วยผ้าเนื้อบางเบาที่คนไทยเมืองร้อนใส่กันหรือไม่? ตามปกติคนที่สวมเสื้อผ้าชนิดนี้ที่เรานึกถึงเป็นอันดับต้น ๆ คือ บาทหลวงฝรั่ง ผู้พิพากษา ทนาย ?

ชุดครูยที่คนไทยหรือทั่วโลกใ้รับปริญญานั้นก็มาจากการสื่อสารข้ามวัฒนธรรม เมื่อระบบการศึกษาชั้นสูงทั่วโลกที่ประเทศไทยเองก็รับมาแล้วว่ามีแม่แบบจากยุโรปตะวันตก ซึ่งเดิมมีบาทหลวงเป็นผู้ดำเนินการเรียนการสอน ดังนั้น เสื้อครูยรับปริญญาจึงเป็นชุดอื่นไปไม่ได้นอกจาก “ชุดบาทหลวง” การศึกษาของชาวตะวันตกเริ่มขึ้นที่โบสถ์ หนังสือเรียนยังไม่มี ผู้เรียนต้องอาศัยการคัดลอกและการตีความจากอาจารย์ เมื่อสำเร็จการศึกษาก็จะได้หนังสือที่เป็นลายมือของตนเอง และจะได้สวมชุดครูยเช่นเดียวกับอาจารย์ผู้สอนในพิธีประสาทปริญญานั้นเอง (อนันต์ชัย เลาหะพันธ์ ๒๕๒๖ : ๖) แม้ปัจจุบันอาจารย์และนักศึกษามหาวิทยาลัยตะวันตกจะเป็นคนธรรมดาไม่ใช่บาทหลวงเหมือนในยุคแรกแล้ว แต่ร่องรอยของประวัติศาสตร์ดังกล่าวก็ยังปรากฏอยู่บนชุดครูย สำหรับชาวยุโรปในปัจจุบันการสวมชุดครูยในพิธีรับปริญญา ก็เหมือนกับภาพจำลองอดีตที่บาทหลวงกำลังรับมอบปริญญาให้แก่กัน (ไม่ต่างกับการที่คนไทยนำชุดไทยเดิมมาใส่เฉพาะในงานพิธีหรือโอกาสพิเศษต่าง ๆ เช่น งานมงคลสมรส เป็นต้น) และแพร่หลายไปยังสังคมวัฒนธรรมและศาสนาอื่นผ่านโครงสร้างทางการศึกษา โดยมีทั้งภาษาและวันเวลาเป็นฉากกั้นอย่างแนบเนียนอีกเช่นกันมิให้เราเชื่อมโยงไปได้โดยง่ายว่า ชุดรับปริญญา ก็คือชุดบาทหลวง

ชุดครูย (Gown) แบบตะวันตกที่บาทหลวงใส่นั้นเดิมคือเสื้อโรมันโบราณ สำหรับชุดครูยในประเทศไทยไม่ปรากฏหลักฐานแน่ชัดว่าเกิดขึ้นเมื่อใด แต่พอจะพบหลักฐานตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา ในสมัยพระนารายณ์มหาราช ว่าสำหรับใช้ในราชสำนักซึ่งหลังจากนั้นก็มีการวางรูปแบบและระเบียบการใช้เสื้อครูยมาตลอด (นาริสดา เดชสุภา ๒๕๔๖ : ๒๕) ความจริงแล้วชุดครูยที่ใกล้ชิดพุทธศาสนิกชนมากที่สุดนั้น ได้แก่ ชุดที่นาศใส่ก่อนอุปสมบทเป็นพระภิกษุ เป็นชุดคลุมยาวตัดเย็บด้วยผ้าโปร่งสีขาว คนทั่วไปไม่ทราบว่ามันก็คือชุดครูย แต่มักจะคุ้นกับคำว่า “ชุดนาค” หรือ “ชุดพ่อนาค” ส่วนใหญ่เมื่อพูดถึงชุดครูยจะนึกถึงชุดที่ใช้ในงานรับปริญญาเสียมากกว่า

ปัจจุบันประเทศไทยมีครูยวิทยฐานะที่ใช้ในวงวิชาการ ๒ แบบ คือ “ครูยฝรั่ง” และ “ครูยไทย” หรือครูยทรงเทวดา ครูยฝรั่งคือชุดแบบบาทหลวง มีลักษณะเป็นเสื้อคลุมตัวยาว หลังจีบ แขนกว้างยาว ตกข้อศอก ส่วนครูยไทยนั้นเป็นชุดแบบโบราณพื้นผ้าโปร่งติดขอบสำรดที่ต้นแขน ปลายแขน ครูยชนิดนี้เกิดขึ้นครั้งแรกในสมัยสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว (สมหมาย จันทรเรือง ๒๕๔๙ : ๒๙) ด้วยพระมหากษัตริย์ทรงวางรากฐานประเพณีรัฐนิยมเกี่ยวกับเสื้อครูยสำหรับรับปริญญาให้เป็นเอกลักษณ์หนึ่งของประเทศชุดครูยและการสวมใส่ชุดครูยในกรณีต่าง ๆ มีกฎหมายคุ้มครองเป็นพระราชบัญญัติ สำหรับพิธีประสาทปริญญานั้นขึ้นอยู่กับแต่ละสถาบันว่าจะเลือกใช้ครูยแบบใด

เสื้อครูยคือความภูมิใจและเป็นสัญลักษณ์แสดงศักดิ์และสิทธิของบัณฑิตผู้สำเร็จการศึกษามหาวิทยาลัย ชาวพุทธจะใส่ชุดครูยฝรั่งแบบสากลหรือชุดครูยเทวดาอย่างไรก็ได้ เพราะถือเป็นเรื่องการศึกษาทางโลก ส่วนพระสงฆ์ผู้เข้าร่วมพิธีประสาทปริญญามิ่ว่าสถาบันใดก็ตามไม่ต้องสวมชุดครูยอยู่แล้ว อย่างไรก็ตามก็ยังมีผู้เป็นห่วงภาพลักษณ์ของพระศาสนาเมื่อเห็นพระบางรูปที่เข้ารับปริญญาแล้วยืมชุดครูยของบัณฑิต

ฆราวาสมาสวมทับจีวรถ่ายรูปเล่น ในเบื้องต้นแน่นอนว่าเป็นโลกวิชชะ มองว่าเป็นอาการที่ไม่สำรวม แต่สำหรับชาวพุทธนั้น “จีวร” คือธงชัยของพระอรหันต์เป็นเครื่องแบบศักดิ์สิทธิ์ที่ไม่ว่าจะชุดครูย ชุดรับปริญญา ชุดบาทหลวง ชุดใด ๆ หรือจะเรียกอย่างไรก็ตามไม่มีสิทธิ์เทียมใครไม่ทราบที่มาที่ไปก็คงมิได้คิดอะไรมากไปกว่าความไม่เหมาะสม เพราะสิ่งที่เห็นนั้นเพียงแค่พระใส่ “ชุดรับปริญญา” แต่จริง ๆ แล้วเป็นภาพที่กระทบต่อศรัทธาชาวพุทธและภาพลักษณ์ของพระพุทธศาสนา เพราะสิ่งที่ชาวตะวันตกเห็นคือพระสวม “ชุดบาทหลวง” ซึ่งกระทบต่อความมั่นคงของพระศาสนา มาก เป็นปัญหาจากตัวบุคคลที่ควบคุมได้ยากเพราะเกิดจากความไม่รู้

บทสรุป

สิ่งที่กล่าวมาทั้งหมดนี้ ไม่ว่าจะเป็นคำว่า ด็อกเตอร์ รวมไปถึงเรื่องชุดครูย เป็นการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างภาษากับสังคมและวัฒนธรรมในเชิงภาษาและมานุษยวิทยาวัฒนธรรม เป็นเรื่องปกติที่จะมีการรับหรือถ่ายทอดวัฒนธรรมระหว่างสังคม และมีการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ เกิดขึ้นในแต่ละสังคมเมื่อวันเวลาผ่านไป มิได้กำลังบอกว่าภาษา วัฒนธรรม หรือศาสนาใดดีกว่ากัน แต่โดยมุมมองชาวพุทธย่อมรักในพระพุทธศาสนา และก็เป็นเรื่องปกติหากชาวพุทธร่วมกันจัดการบางอย่างเกี่ยวกับประเด็นนี้เพื่อทำหน้าที่ปกป้องศาสนา เพราะชาวพุทธก็คือสมาชิกของสังคมเช่นกัน

การสื่อสารข้ามวัฒนธรรมอยู่รอบตัวเรา เป็นส่วนหนึ่งของชีวิตประจำวันที่บางครั้งเราแทบไม่รู้ตัวว่ากำลังรับวัฒนธรรมอื่นอยู่ แผ่นดินไทยคือแผ่นดินทองอันประเสริฐที่มีพระพุทธศาสนาประดิษฐานในฐานะพุทธศาสนิกชนจึงควรระมัดระวังวัฒนธรรมจากแหล่งอื่นที่เข้ามาในรูปแบบต่าง ๆ รวมไปถึงถ้อยคำภาษาด้วย เพราะบางอย่างอาจดูเล็กน้อยแต่ส่งผลต่อสถาบันศาสนา คำว่าด็อกเตอร์ที่นำมาใช้กับพระนั้นก็ เป็นสิ่งหนึ่งที่คนในสังคมมองข้ามด้วยคิดเพียงว่าเป็นทับศัพท์ใช้ในความหมายทางวิชาการและไม่รู้ว่เคยเป็นคำเรียกบุคคลากรในศาสนาอื่นมาก่อน ดังการสืบค้นที่พบว่าระบบมหาวิทยาลัยตะวันตกที่วางรากฐานแพร่หลายไปทั่วโลกมีบาทหลวงเป็นผู้จัดการเรียนการสอนในระยะแรก ดังนั้น แม้การเรียก “พระด็อกเตอร์” เพื่อเชิดชูคุณวุฒิกันเองก็เป็นการไม่สมควรและด้วยเหตุผลเดียวกันนี้ ชาวพุทธจึงควรเลี่ยง “การเขียนดร. (Dr.) นำหน้าชื่อพระภิกษุผู้สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาเอก” ไม่ว่าพระรูปนั้นจะมีเชื้อชาติใดโดยเฉพาะพระไทยนั้นมีสมณศักดิ์หรือนามพระราชทานจากพระมหากษัตริย์ก็ถือเป็นเกียรติสูงสุดอยู่แล้ว นอกจากนี้ ทางราชการก็มิได้รับรองให้ใช้คำว่าด็อกเตอร์ซึ่งเป็นเพียงวุฒิการศึกษามาหน้าชื่อได้ เหมือนกับตำแหน่งทางวิชาการอื่น ๆ เช่น ผศ., รศ., หรือ ศ.ฯลฯ ปัจจุบันมหาวิทยาลัยสงฆ์ทั้งสองแห่งของประเทศไทยใช้วิธีเขียนดร.ไว้ท้ายชื่อแทน อย่างไรก็ตามหน่วยงานราชการที่รับผิดชอบด้านภาษา วัฒนธรรมและศาสนา เช่น ราชบัณฑิตยสถาน กระทรวงวัฒนธรรม หรือสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ฯลฯ ควรร่วมกันหารือเพื่อให้ได้แนวทางการปรับเปลี่ยนเป็นแบบแผนเดียวกันในภาพรวม

คำว่าด็อกเตอร์รวมไปถึงเรื่องชุดครุยที่ใช้กันอยู่อาจมีใช้ปัญหาสำหรับคนทั่วไป แต่สำหรับพุทธศาสนิกชนนั้น เป็นประเด็นโดยตรงที่กำลังรอกทางปรับเปลี่ยนและเป็นตัวอย่างที่ทำให้ตระหนักถึงความสำคัญของการสื่อสารข้ามวัฒนธรรมที่ชาวพุทธยังจะต้องเผชิญในวันข้างหน้า และตรวจสอบสิ่งต่าง ๆ ที่รับมาจาก วัฒนธรรมอื่นไม่ว่าจะเป็นถ้อยคำภาษา วัตถุ เทคโนโลยี ฯลฯ ให้มากขึ้น หรือพวกเราจะดูดยรอให้ฝรั่ง เข้ามาถามพระแบบยี้ม ๆ ว่า “ท่านเป็นพระ... หรือ เป็นด็อกเตอร์...”

เอกสารอ้างอิง

จรัญวิไล จรุงโรจน์ (ม.ล.). ภาษาศาสตร์เบื้องต้น. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๕๐.

นาริสา เดชสุภา. เสื้อครุย. ในจุลสารไทคดีศึกษา. ๑๙ (๓-๔), ๒๕-๒๗, ๒๕๕๖.

ราชบัณฑิตยสถาน. การใช้ตำแหน่งทางวิชาการเป็นคำนำหน้านาม. ในจดหมายข่าว ราชบัณฑิตยสถาน.

๔ (๓๕), เมษายน. (๒๕๕๖). พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๕๒ (พิมพ์ครั้งที่ 1).

กรุงเทพฯ : นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่น, ๒๕๓๗.

_____. ศัพท์บัญญัติวิชาถ่ายภาพ ฉบับราชบัณฑิตยสถาน = Photographic terminology, The Royal institute edition. กรุงเทพฯ : ราชบัณฑิตยสถาน, พิมพ์ในมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา

๕ รอบ แห่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช, ๒๕๓๐.

สมหมาย จันทรเรือง. เสื้อครุย. ในวารสารไท. ๒๗ (๙๙), ๒๙-๓๓, ๒๕๕๙.

สุขุมาวดี ขำหิรัญ. ภาษาศาสตร์เชิงสังคม. สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อการพัฒนาชนบท มหาวิทยาลัยมหิดล, เอกสารการสอนอัดสำเนา, ๒๕๕๕.

อนันต์ชัย เลาะห์พันธุ์. กำเนิดมหาวิทยาลัยตะวันตก. ในวารสารอักษรศาสตร์มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๖, ๑-๑๑, ๒๕๒๖.

Gadsby, Adam. Longman Dictionary of English Language and Culture. Cayfosa-Quebecor : Barcelona, 2002.